

HEEMKUNDIGE KRING DE BRAKKEN ERFGOEDFICHE BOUWHISTORISCH ONDERZOEK

DE VALK / DE OUDE VALK

Torenplein 25 2520 Oelegem

Joke BUNGENEERS

Versie december 2020. Door de coronamaatregelen was het in de voorafgaande maanden niet steeds mogelijk onderzoek in bepaalde archieven en andere instellingen te doen. Daardoor is de informatie op sommige plaatsen onvolledig. Ook was het niet altijd mogelijk een kwalitatief bestand te krijgen van beelden, die nog niet in digitale vorm beschikbaar zijn. We hopen dat op termijn te kunnen aanvullen.

Als je aanvullingen of verbeteringen hebt, mag je dat altijd melden via info@debrakken.be ter attentie van Joke Bungeneers.

Ondanks uitgebreid opzoekwerk kon van sommige foto's de eigenaar van het auteursrecht niet achterhaald worden. Indien iemand in deze publicatie een foto vindt waarvan zij of hij kan aantonen dat de rechten bij hen berusten, dan mag zij / hij zich steeds bekendmaken bij de heemkundige kring De Brakken.

De Oude Valk Torenplein 25

Joke Bungeneers

In het vierde contactblad van de heemkundige kring De Brakken 2020 verscheen een interview met de broers Edward en Jules Sels. Het gezin van Stan en Jeanne Sels-Janssens woonde ruim dertig jaar in het centrum van het dorp, in wat vroeger herberg In de Oude Valk was. Edward en Jules bezorgden ons dan ook heel wat informatie en beeldmateriaal uit de periode 1943-1975.

Net zoals mensen hebben ook huizen hun geschiedenis. Het verhaal van de Oude Valk is rijk gestoffeerd, te lang om in het tijdschriftje te brengen. Daarom beperkten we ons in het contactblad tot de grote lijnen en volgt hier de uitgebreide versie.

Aanvankelijk heette de eigendom gewoon De Valk. Die naam duikt voor zover bekend voor het eerst op in 1609 en in 1611 staat voor het eerst vermeld dat het gaat om een huis en herberg.¹ Er is echter al sprake van een onroerend goed op deze plaats in 1564.² De eigendom besloeg toen een vrij groot terrein tussen de huidige Kerkstraat en Achterstraat; de huidige Vlotstraat bestond nog niet. Van die oudste geschiedenis moeten we zeker onthouden dat er al in 1653 expliciet wordt geschreven dat De Valk een stenen huis is.³ In een periode dat ‘op den buiten’ de meeste huizen en boerderijen nog in vakwerkbouw waren, is dat echt wel bijzonder. Het duidt er op dat dit een gebouw met een zekere status was.

De Valk op kaart

Het is heel verhelderend om de verschillende historische kaarten naast elkaar te leggen: dat laat toe een deel van de bouwgeschiedenis te reconstrueren.

Figuratieve kaart door Peter Stijnen (1746)

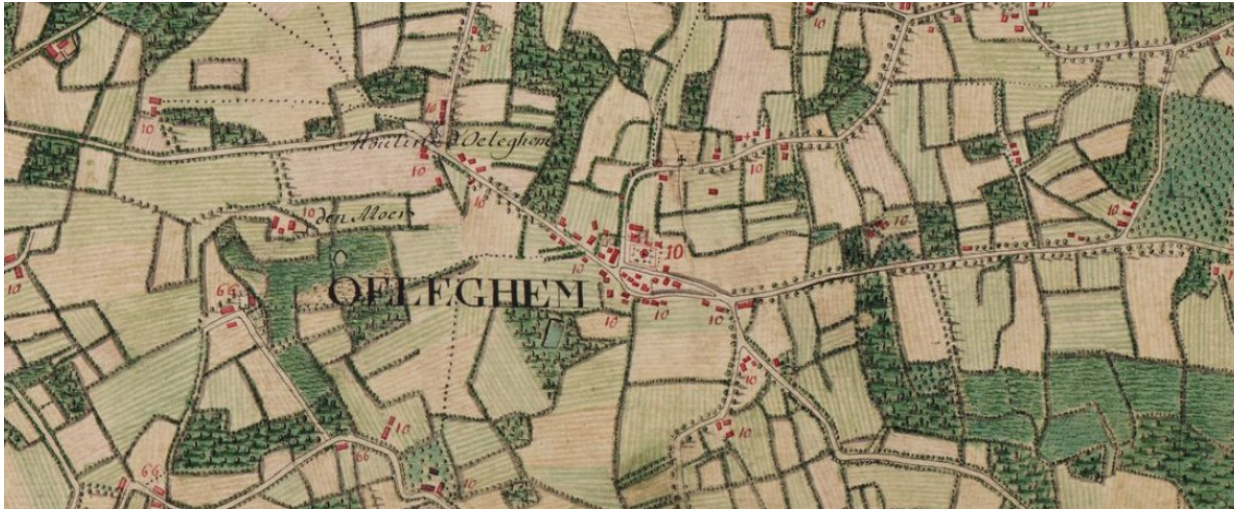

De oudste ons bekende cartografische bron is een figuratieve kaart uit 1746, getekend door landmeter Peter Stijnen. Het gaat om de eigendommen van een Antwerps begijntje, juffrouw Isabelle De Concinck, onder andere in het gehucht Den Hemel, nu de verkaveling Lindberg.⁴

De dorpskom is als referentie weergegeven. Op het bovenstaande detail uit die kaart herken je de kerk en je ziet daarrond een aantal stenen huizen. Helemaal rechts op de kaart staat de houten molen, waar nu het rond punt is bij de Oudstrijdersstraat, de Rundvoortstraat en de Jozef Simonslaan.

De kaart is niet zoals vandaag gebruikelijk naar het noorden georiënteerd, maar naar het zuiden. De Valk is afgebeeld als twee stenen huizen, waarvan een duidelijk hoger dan het andere en dus al met een verdieping. Het gaat om de twee huizen die net onder de ‘g’ van *Oleghem* staan.

Ferrariskaart (1771-1774)
Kaartblad 89 Wyneghem

Een volgende bron is de zogenaamde Ferrariskaart, de allereerste topografische kaart van de Nederlanden.⁵ Voor het eerst krijgen we echt informatie over de inplanting in de dorpskom. Het nummer '10' slaat op de gemeente Oelegem. Het kruisvormige gebouw, in een met een rode lijn omkaderd veld met zwarte kruisjes, is de kerk met het omringende kerkhof.

Ten zuiden van de huidige Kerkstraat staat een cluster van drie stenen gebouwen getekend op een driehoekig perceel. Je hebt de indruk dat zeker het centrale gebouw loodrecht op de straat is georiënteerd. Het meest rechts gelegen gebouw staat met de nok parallel met de straat. Het linkse gebouw maakt een redelijk vierkante indruk, dus dat is moeilijker in te schatten. De stippellijn die je links van de drie gebouwen ziet, en die aan de overkant van de straat verder doorloopt naast het kerkhof, is een voetweg of kerkpad.

Kadasterkaart uit de Franse periode (1809-1810)
Detail uit Oelegem, blad 4

Voorlopige afbeelding op basis van een gedrukte afbeelding in de publicatie *Oelegem met open kaart*. Een betere afbeelding is tijdelijk niet beschikbaar: er is nog geen digitaal beeld en dit gedeelte van het archief is nu in het RA Beveren ingepakt met oog op de verhuis naar het nieuwe gebouw in Antwerpen in 2021.

De eerste kadasterkaart, die begin negentiende eeuw onder het Franse bewind werd opgemaakt, geeft nog een duidelijker beeld. De eigendom omvat nog steeds drie relatief grote, stenen gebouwen. Maar er is al iets veranderd: het meest linkse gebouw is groter én ligt nu parallel met de straat, op de plaats van het huidige pand Torenplein 25. Ten zuiden daarvan is een perceel geel ingekleurd, symbool voor een bijbehorende tuin en/of erf.

Let ook goed op de vorm van het centrale gebouw: de uitsparing in de linkerbovenhoek (de noordwestelijke hoek) doet vermoeden dat dit mogelijk een schuur is van een type zoals je onder andere in Oelegem nog kan zien bij de Rundvoorthoeve.⁶ Net zoals daar kan het ook hier gaan om een oudere constructie in vakwerkbouw, uit de zeventiende of achttiende eeuw, die in de tweede helft van de achttiende eeuw 'versteend' werd. Een voorbeeld van hoe zo'n schuur er oorspronkelijk uitzag, vind je in Broechem bij de Nederhinne.⁷ De ligging, loodrecht op zowel de huidige Kerkstraat als de huidige Achterstraat, maakte het mogelijk dat er zowel in de noord- als in de zuidgevel een grote poort was. Op die manier konden geladen wagens met bijvoorbeeld hooi en stro langs de ene kant de schuur binnen- en langs de andere kant weer uitrijden, zonder moeilijke manoeuvres te moeten doen.

De schuur van de Runtvoorthoeve circa 1970, voor de restauratie. Fotocollectie De Brakken

Het derde, quasi vierkante gebouw op wat nu de hoek Vlotstraat-Achterstraat is was een schuur, met mogelijk ruimte voor stallen en/of karren en wagens. Het is niet ongebruikelijk dat een deel van zo'n constructie was opgedeeld in boxen of stallen. Bij een herberg was daar zeker meer nood aan dan bij een boerderij. In 1895 zou Karel Anthoni-Wuyts de schuur opkopen om er een woning met café te laten bouwen. Het café veranderde verschillende keren van naam: Vu au Canal, De Leeuw, Het Sport, zaal Festa, Rock & Roll, Het Vlot.⁸

Het grote, lichtgroen ingekleurde driehoekige perceel rechts van de drie gebouwen is akker of bouwland; of dit perceel ook deel uitmaakte van de eigendom konden we voorlopig niet nakijken.⁹

Primitief kadaster (1830-1834)

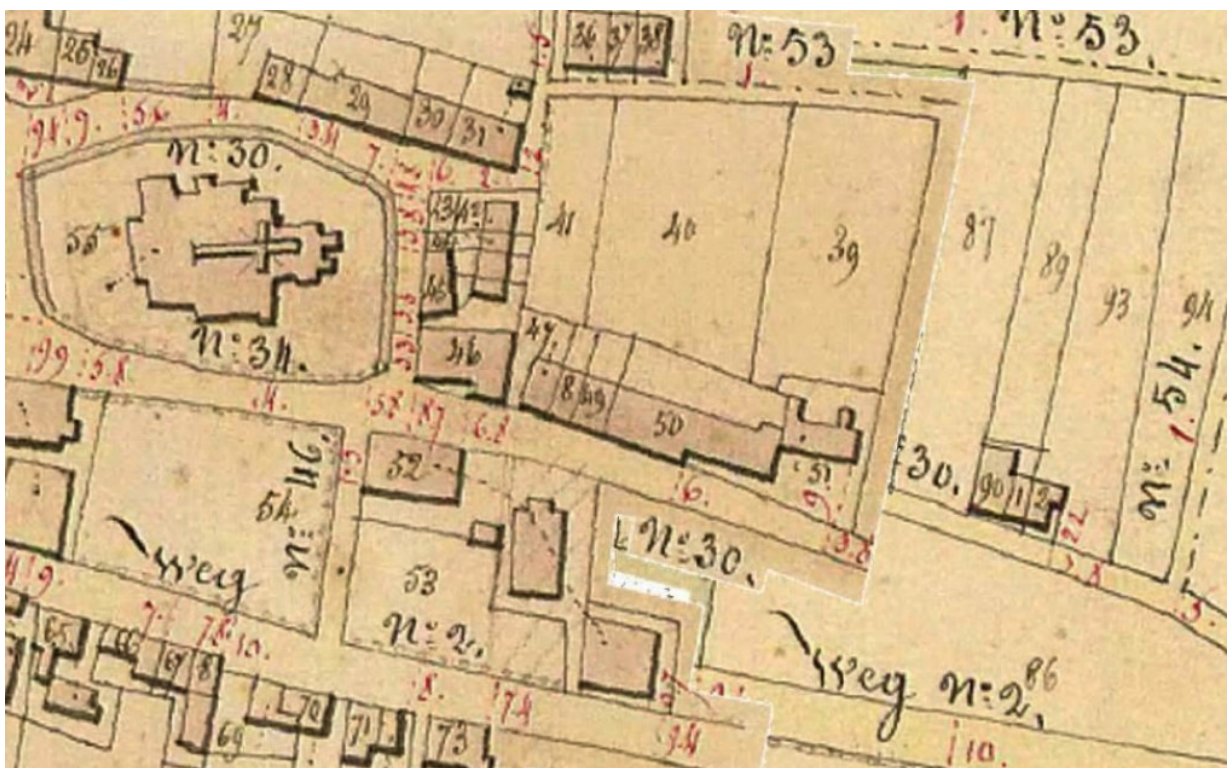
Detail uit Primitief Kadaster Oelegem sectie A blad 3 percelen 512, 513 en 514

Het originele kaartblad van het zogenaamde primitief kadaster, de eerste Belgische kadasterkaarten uit 1830-1834¹⁰, waarop de dorpskom staat is in redelijk slechte staat. Maar als je goed kijkt, zie je meer in detail dat er tussen het eerste en het tweede pand van De Valk, net onder het nr 512, nog een klein bakstenen gebouwtje staat. Dat blijkt een bakhuisje te zijn. Op de latere kaarten is dat duidelijker te zien.

Perceel 512 omvat alle gebouwen, perceel 513 is de tuin en perceel 514 de akker.¹¹ De Vlotstraat is nog niet doorgetrokken; de doorgang van Kerkstraat naar Achterstraat gebeurt nog via de voetweg ten westen van De Valk.

Atlas der Buurtwegen (1841)

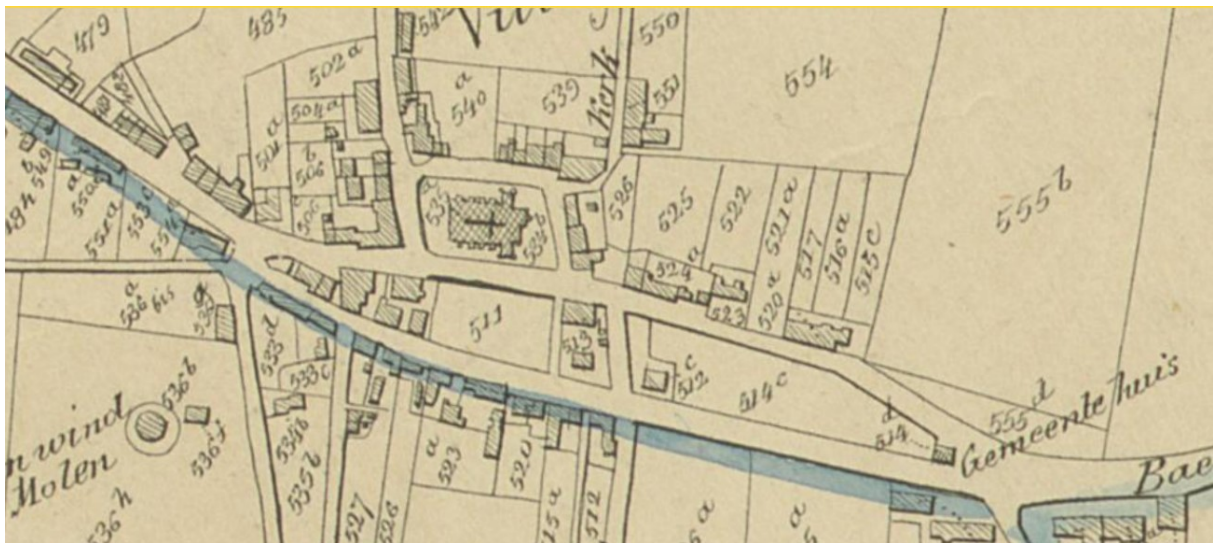
Korte tijd later werd een centrale strook van de eigendom onteigend voor de aanleg van de Vaartstraat, nu de Vlotstraat. Dit had alles te maken met de aanleg van het kanaal. Zodra België onafhankelijk was, maakte men werk van een scheepsverbinding naar Antwerpen, de Kempische Vaart. Een deel ging na verbreding en uitdieping in de jaren 1930 grotendeels op in het Albertkanaal. De onteigeningen voor de aanleg van die 'vaart' begonnen in Oelegem in 1835, het kanaal was klaar tussen 1843 en 1846.

Op de Atlas der Buurtwegen van 1841¹² zie je hoe het te onteigenen deel is gearceerd.

De gebouwen hebben samen perceelsnummer 52, de tuin is perceel 53. De voetweg tussen de Kerkstraat (weg nr. 30) en de Achterstraat (weg nr. 2) is officieel voetweg nr. 46. Het is duidelijk dat het centrale gebouw zal moeten afgebroken worden voor de aanleg van de Vaartstraat. Daardoor werd voetweg 46 eigenlijk nutteloos; hij werd later dan ook afgeschaft en bij het perceel van De Valk gevoegd.

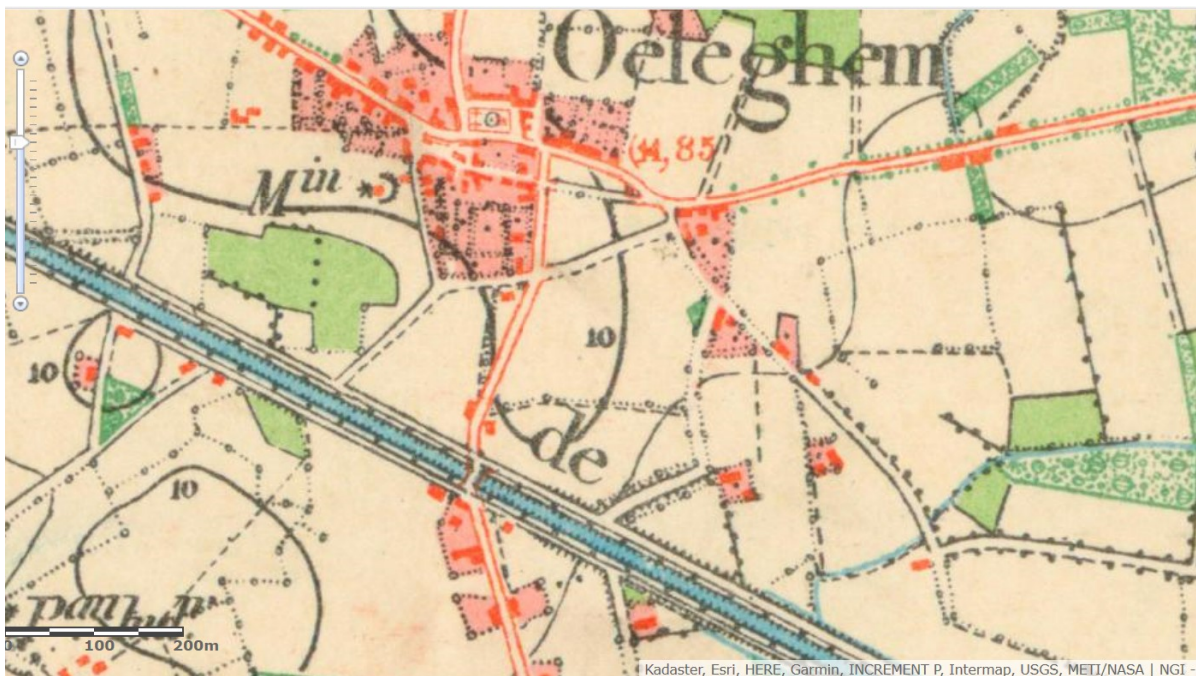
Kaart van Popp (1841-1879)

Detail uit kaartblad Oelegem sectie A

De kaart van Popp¹³ geeft de situatie weer na de aanleg van de huidige Vlotstraat. Het centrale gebouw is inderdaad verdwenen en de percelen zijn opnieuw genummerd. Links van de nieuwe straat zie je De Valk en het bijbehorende bakhuis, ten zuiden daarvan is in de tuin een ander bijgebouw opgetrokken dat nog tot hetzelfde perceel behoort (nummer 513). De schuur (perceel 215c) staat nu volledig los.

Topografische kaart van het Depot de la Guerre (1860-1873)

Ter illustratie geven we hier een detail uit de topografische kaart, opgesteld in opdracht van het Dépot de la Guerre.¹⁴ Je herkent het kanaal en de Vaartstraat, die nu de hoofdweg richting Broechem is. Van de drie oorspronkelijke grote gebouwen van De Valk staat enkel het pand dat nu Torenplein 25 is er nog.

Iconografische bronnen

Foto's waarop (een deel van) De Valk te zien is, duiken pas op na 1900. En dan nog: het gaat om algemene beelden van het dorp, waarop je ergens een klein stukje dak of een paar bomen en struiken ziet, die met de eigendom te maken hebben. Het is wachten tot na WO I voor we echt een prentkaart krijgen waarop de herberg – die dan is herdoopt tot De Oude Valk – prominent in beeld komt.

Prentkaart uit privécollectie

De bovenstaande prentkaart geeft een beeld van de nieuwe 'steenweg op Broechem', later de Vaartstraat en nu de Vlotstraat. De foto zou omstreeks 1902 genomen zijn; deze postkaart is rechtsboven gedateerd 15 januari 1905.

De fotograaf stond ongeveer waar nu het kruispunt met de Hoornveldlaan is. Rechts in beeld herken je nog net de geblokte, bakstenen hoekpilasters van de onderwijzerswoning uit 1882 (nu Vlotstraat nr. 12).¹⁵ Het hoge dak helemaal achteraan, in het verlengde van de kerk, is dat van De Valk.

Prentkaart uit privécollectie

Aan het einde van de straat was een sas met draaibrug. Dat eerste kanaal was relatief smal, krap 25 meter. Je had er op regelmatige afstanden een sluis met opendraaiende brug. Op de topografische kaarten zie je dat de bruggen genummerd waren. In Oelegem vond je die ter hoogte van de huidige Vlotstraat (Pont n° 33) en van de huidige Oudstrijdersstraat (Pont n° 34). De Vaartstraat was tot 1934, met de aanleg van de eerste ijzeren brug, de hoofdverbindingsweg naar Broechem.

Prentkaart uit privécollectie

De Achterstraat ter hoogte van de nummers 22-30 in dezelfde periode. Helemaal achteraan herken je de grote lindeboom en de bepleisterde en wit geschilderde meesterwoning van brouwerij Den Bol. Het huisje rechts vooraan staat er nog (Achterstraat nr. 30). Het huis links, met de ingang op de hoek, is het café dat Karel Anthoni-Wuyts in 1895 liet bouwen en stond waar nu de appartementen Vlotstraat 4 zijn. Je kan die gevel trouwens ook op de foto van de steenweg op Broechem herkennen. Deze woning met café is zoals gezegd gebouwd op de plaats waar tot dan toe de schuur van De Valk stond (perceel 512c op de kaart van Popp, zie boven).

Zoals je kan zien was de tegenoverliggende hoek Vlotstraat- Achterstraat, links op de foto, nog niet bebouwd. Dit was op dat ogenblik nog de tuin van De Valk waarin je naast enkele bomen ook verschillende 'koterijen' kan zien.

De eerste eigenaars en uitbaters van herberg De Valk

Gedurende lange tijd was De Valk eigendom van goeude burgers, die vaak niet eens in Oelegem woonden en een uitbater in de herberg zetten. Voor hen was het duidelijk een opbrengsteigendom. In de schepenregisters zijn een aantal namen terug te vinden, die we hier even op een rijtje zetten.¹⁶

In de late zestiende eeuw was de eigenaar ene Gillis Baeten uit Malle. Hij liet de eigendom na aan zijn kinderen, waaronder dochter Margriet Baeten-Verbert en zoon Adriaen Verbert. Kleindochter Judith Verbert Adriaensdochter en haar echtgenoot Henrich Kersmaeckers verkochten hun aandeel in 1611 aan Jacop De Schrijver, de schout van Malle. In 1615 zien we als nieuwe eigenaars brouwer Adriaen Van der Donck en Johanna Custers Jansdochter, die onder andere ook het 'Roothofke' in Broechem bezaten, het latere kasteel Broechemhof. Ook zij deden De Valk vrij snel van de hand: al in 1621 of 1623 wordt Joris of Georgius Maesmans, secretaris van Broechem en Oelegem als nieuwe eigenaar genoemd. Na zijn dood verkochten zijn weduwe en kinderen in 1653 'het stenen huis genaamd De Valck' aan Nicolaes Van Camp uit Deurne. Deze familie bleef zeker tot en met 1676 eigenaar.

Gegevens over de situatie in de achttiende eeuw ontbreken nagenoeg volledig. Voorlopig hebben we enkel een aanwijzing dat in de jaren 1761-1769 ene Jan of Joannes Van Winckel, gehuwd met Maria Janssens, hier eigenaar én herbergier was. Op 1 januari 1769 wordt namelijk de nalatenschap geregeld van Joannes Van Winckel tussen de kinderen Joanna en Catharina en de weduwe, Maria Janssens.¹⁷ Maria hertrouwde met Joannes of Jan Convents, met wie ze de De Valk in de jaren 1770 verder uitbaatte. Daarnaast we weten ook dat De Valk in die periode de plaats was waar de Oelegemnaars hun belastingen moesten komen aangeven en betalen.¹⁸

Op het einde van de achttiende eeuw, in 1797, was De Valk in handen van de brouwersfamilie Peeters uit Vremde; Corneel De Backer baatte de herberg voor hen uit. Uit een proces verbaal van 23 mei 1830, toen er tijdens Oelegem kermis in De Valk een gevecht plaatsvond, kunnen we opmaken dat de bewoonster-uitbaatster toen de weduwe Daelemans was.¹⁹ Brouwer Peeters verkocht in 1833 aan de weduwe Jacobus Michielsen, landbouwster in Oelegem. Haar erfgenamen verkochten in 1853 op hun beurt aan Petrus Josephus De Cordt, de brouwer van de Oelegemse brouwerij Den Bol. Op dat ogenblik was de eigendom al een stuk kleiner geworden, door de hoger vermelde aanleg van de Vlotstraat. Ook deze eigenaars zetten iemand anders als uitbater in de herberg.

Het is onduidelijk of de nieuwe eigenaars die de herberg in 1884 kopen, Joannes Franciscus 'Jan' en Josepha Carolina Van Oosterwyck-Van Mechelen, De Valk meteen zelf gaan uitbaten. In het adresboek van Ratinckx worden zij in elk geval pas in 1896 vermeld in de lijst van herbergiers en caféhouders in Oelegem.²⁰ Als we in die lijst kijken naar herbergiers die omstreeks die tijd stoppen, krijgen we J. Deridder, J. De Winter (stopt in/na 1892) en de weduwe Van Mechelen die alle drie stoppen in de loop van 1892 en J. Geudens die stopt in de loop van 1894.

Het is natuurlijk verleidelijk om op basis van de achternaam aan te nemen dat Josepha's ouders, Carolus Henricus en Joanna Carolina Van Mechelen-Verelst voor haar De Valk uitbaatten. De huwelijksakte van Jan Van Oosterwyck en Josepha Van Mechelen geeft daar echter geen duidelijke aanwijzingen voor. Jan Van Oosterwyck was landbouwersknecht toen hij op 31 december 1880 trouwde met Josepha Van Mechelen. In hun huwelijksakte wordt bij haar gezet 'zonder beroep'; haar vader Carolus Henricus Van Mechelen is hoefsmid net zoals twee van de getuigen, haar broer Augustinus Van Mechelen en halfbroer Joannes Franciscus De Voght.²¹ De overlijdensakte van Joanna Carolina Verelst, die overlijdt op 3 maart 1892, is echter duidelijk: vader Carolus Henricus Van Mechelen, die al in 1890 overleed, was hoefsmid, net als zijn zonen Joannes Augustinus en Guillelmus Ludovicus. Moeder Joanna Van Mechelen-Verelst was winkelierster en het gezin woonde in de Kerkweg nummer 10.²²

Herberg De Oude Valk

In 1895 deden Jan en Josepha Van Oosterwyck een aantal verbouwingen aan het pand.²³ Dat lijkt er ook op te wijzen dat ze pas vanaf dat ogenblik zelf de zaak gaan uitbaten, die omstreeks die tijd herdoopt werd tot De Oude Valk.

Want op de hoek van de huidige Kerkstraat en Vlotstraat opende een andere herberg, De Nieuwe Valk. Eigenaars-uitbaters waren Jacobus en Joanna Catharina Mertens-Janssens en na hen Petrus Joannes Mertens. Er bestond in elk geval een goede verstandhouding tussen beide zaken, getuige een artikelje in de krant *Het Volksrecht* uit 1896: de Vlaamsche Kristene Volkspartij [sic²⁴] bood voor haar afdeling van het kanton Zandhoven op zondag 26 april 1896 een kosteloos zangfeest aan in De Oude Valk, nadat er eerder die dag na het lof in de Nieuwe Valk een meeting was geweest.²⁵

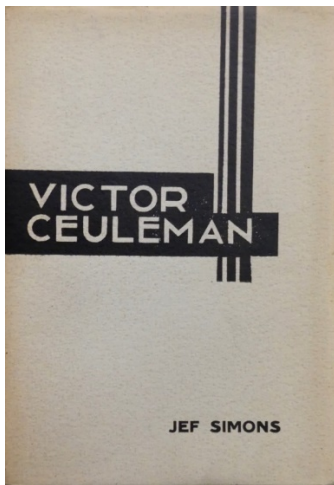
De erfgenamen Mertens verkochten de zaak in 1910 aan ene Jacobus Schoofs-Janssens, een smidsgast uit Borgerhout. Wellicht was dat meteen het einde van herberg De Nieuwe Valk. Later, in 1934, zou Emiel Verhaegen hier een bakkerij vestigen, die daarna door zijn zoon Staf Verhaegen-De Wolf werd voortgezet.²⁶

Na de dood van Jan Van Oosterwyck, op 16 september 1933, verviel de eigendom aan zijn weduwe en hun kinderen. Josepha / Josephina bleef de herberg De Oude Valk samen met een van haar dochters uitbaten tot kort voor haar dood, op 20 december 1942.

Bidprentjes en portretten van Jan Van Oosterwyck (1851-1933) en Josepha Van Mechelen (1859-1942). Privécollectie

In Jozef Simons' roman Victor Ceuleman krijgen we een heel levendige schets van hoe het er omstreeks 1900-1920 in de herberg aan toe ging.²⁷ Hoewel het verhaal speelt in het denkbeeldige dorp Oelingen, is het heel duidelijk dat onze Oude Valk wordt geportretteerd als de ouderlijke woning van de romanheld.

Aan het kruispunt van twee steenwegen lokt de deur van de afspanning De Valk, waar zijn vader als waard de wet stelt. De met dennenhout beladen wagens houden er stil en pleisteren; de voerlieden snijden met hun lierenaar het zwarte roggebrood in de houten kribbe en klimmen dan de trap op om een pint te drinken bij de toog.

Onderwijl houdt Victor de wacht bij de paarden; hij fluit een deuntje en kijkt naar de kauwen en kraaien, die krijsen om het kruis van de hoge peperbustoren.

De Valk is de herberg van steedse zomergasten en de reizende passant. Maar ook van de honkvaste burger en boer, die er 's zondagsmorgens met de gauwte de jeneverfles komt groeten, om er 's avonds bij het kaartspel 'op zijn staai' het een glas dun bier na 't andere weg te werken.

In De Valk teert de gilde, feest de fanfare, houdt de notaris zijn verkoopdagen. Het kermisbal in de grote bovenzaal is jaarlijks de grote aantrekkelijkheid voor al de Oelingse notabelen. Dat wil niet zeggen dat er ook geen minder deftig kermisvolk naar boven klimt; op de trap is er dan vaak rumoer van dronken gezang, van afwerend of toegevend meisjesgegiechel, maar hoe dat van een kermis weggeweerd, en houd eens orde op een trap!

Twee authentieke Lierenaars. Collectie stadsmuseum Lier, objecten B2569 (boven) en B3807 (onder)

Lierenaar uit de catalogus van de firma Heder

Een 'lierenaar' is (ook) een mes

Vanaf de achttiende eeuw maakten diverse messenmakerijen in Lier en ruime omgeving als specialiteit een robuust knipmes met houten heft. Blijkbaar was het erg geliefd en ook wijd verspreid, zozeer dat het als 'lierenaar' bekend stond. Net zoals nu iedereen weet dat een 'opinel' een (knip)mes is.

Er bestaan verschillende vormen van lierenaars, want elk atelier maakte waarschijnlijk zijn eigen type. Het was een veelzijdig instrument, je kon het in bos en veld, in huis en stal gebruiken: om brood of kaas te snijden, de hoeven van je paard uit te schrapen, een tak aan te punten of van zijn bast te ontdoen, ...

Het Lierse stadsmuseum heeft een drietal exemplaren in de eigen collectie plus een aantal bruiklenen. De Duitse firma Herder (van de bekende 'Windmuehlenmesser' maakt ze nu en ook daar staan ze bekend als 'Lierenaar'. Speciaal voor het Lierse stadsmuseum zijn er met het logo van het museum op; deze zijn in de museumwinkel te koop.

Een foto uit 1922²⁸, het beeldmateriaal dat Edward Sels ons bezorgde, de uitgebreide beschrijving die Jules Sels in 1983 neerschreef²⁹ en de herinneringen van de familie Bungeneers die hier vanaf 1976 woonde, maken het mogelijk het gebouw en het interieur van de herberg gedeeltelijk te reconstrueren.

Studie van notaris DE BELSER te Broechem.

OPENBARE VERKOOPING
VAN
Welgelegen en Zeer Ruime
HANDELSEIGENDOM
Aan de Kerk
OELEGEM

Notaris **CONSTANT DE BELSER** te BROECHEM zal op
DONDERDAGEN 7 en 14 AUGUSTUS 1947
Gemeente Oelegem
Sectie A
Schaal: 1cm per meter

telkens **TE TWEE U. EN HALF** namiddag ter herberg De Pauw bij den heer Victor PEETERS, Broechemsche steenweg 6 te Oelegem, met winst van verdienen openbaar verkoopen :

Den welgelegen **HANDELSEIGENDOM** gelegen te Oelegem op den hoek van den Broechemschen steenweg en den steenweg van Zandhoven naar Oelegem, zijnde voorheen het café « De Oude Valk » begripende : gelijkvloers, afzonderliken inrij, caféplaats, gelagkamer, groote kamer, keuken, twee slaapkamers, gang ; op de verdieping : groote feestzaal en drie slaapkamers, verder zcider, twee kelders, bergplaats met pompen oven, twee W. C. en hof groot 491 v. m.

**VOORZIEN VAN GAZ ELEC-
TRICITEIT.**

Te zien de vier eerste dagen der week van 10 tot 12 en 3 tot 6.

Ingenottreding bij de veilverwaarden depaald.

Verdere inlichtingen en plans ter studie. N. B. De aandacht wordt getrokken op be ligging van den eigendom in het centrum van het dorp en de uitstekende geschiktheid voor allen handel, b. v. meubelmagazijn enz.

Drukkerij Jos. Vereist, Santhoven.

Affiche van de openbare verkoop van herberg De Oude Valk in 1947. Privécollectie

Gezicht op de Kerkstraat, na 1922.
Prentkaart uit privécollectie

Op deze prentkaart herken je rechts de Oude Valk, links café Terminus (Kerkstraat 17) en het in 1999 afgebroken geboortehuis van Jozef Simons (Kerkstraat 15). Het hoge huis achteraan links (Kerkstraat 1) is de woning die gemeentesecretaris Louis Simons liet bouwen; het gezin verhuisde hierheen in 1911. Centraal achteraan op de foto zie je het puntdak van de eest van brouwerij Den Bol.

Naar verluidt zouden paard en wagen die voor de Oude Valk staan trouwens van die brouwerij zijn; het paard heette Pitteco, of Pitico, naar een van de bieren die Den Bol toen brouwde.

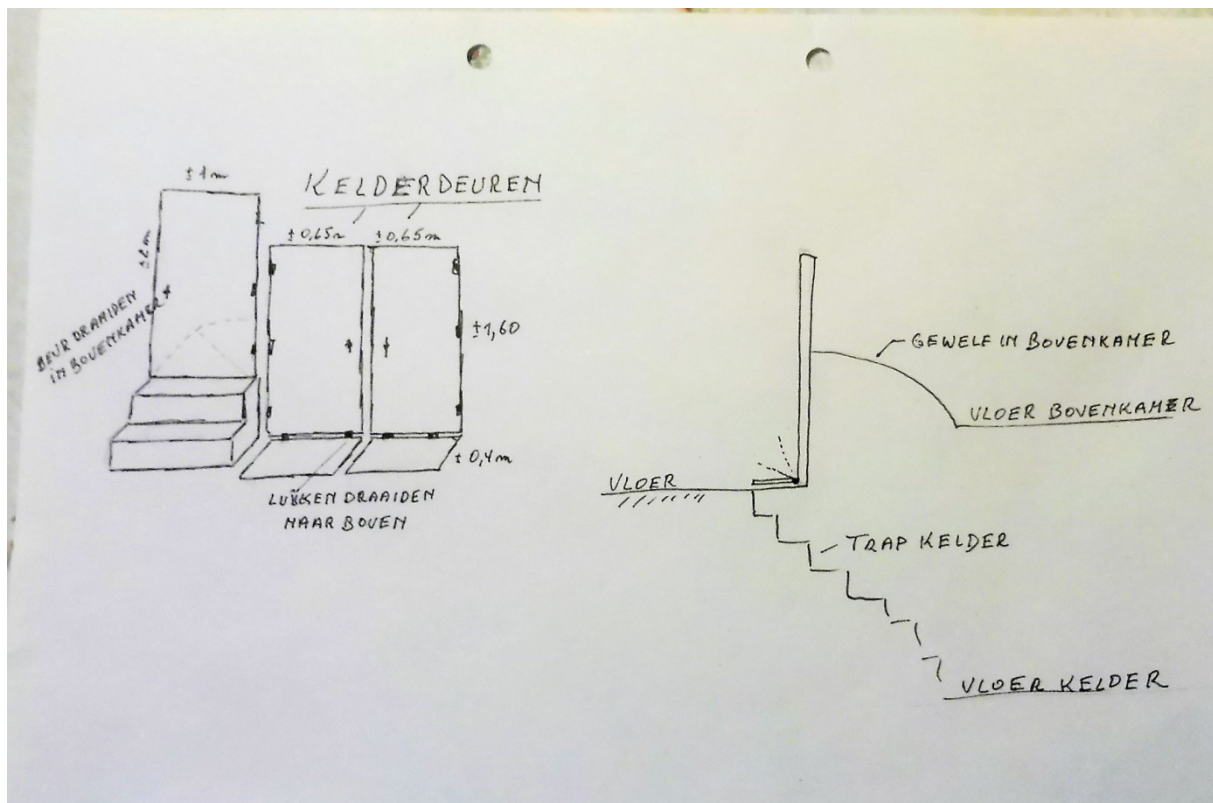
De Oude Valk heeft een verankerde, bepleisterde en witgeschilderde lijstgevel van twee verdiepingen, verdeeld in zes traveeën. Een arduinen trapje van drie treden leidt naar de inkomdeur, in de derde travee. Boven de deur staat het opschrift 'IN DE OUDE VALK HERBERG'. Vandaag resten nog slechts twee treden van dat trapje, door het aanpassen van het straatniveau.

De twee ramen links van de deur kunnen met luiken gesloten worden; daar achter lag de gelagzaal. De drie ramen rechts zijn voorzien van zogenaamde 'diefijzers'. Als je goed kijkt, zie je dat die normaal ook luiken hadden: links en rechts naast het raamkozijn zitten nog luikvastzetters.

De voordeur gaf uit op een centrale 'plaats' of kamer die bij de herberg hoorde. Links was een dubbele deur naar de gelagzaal en rechts een houten luik naar de kelder. Links daarvan waren twee treden naar de deur van de 'opkamer', de half bovengrondse ruimte boven de kelder.

Zowel achter de opkamer als achter de gelagzaal lag een slaapkamer; tussen beide was de keuken. De gelagzaal had een plankenvloer, in de inkomhal lagen mooie cementtegels en in de opkamer vierkante, rode Boomse tegels. Achteraan in de inkomhal was een gangetje met deur naar de tuin en een half omkaste houten wenteltrap naar de eerste verdieping. De toiletten waren toen, zoals gebruikelijk, buiten. De bakoven was in een grotere bergplaats ingebouwd.

Boven de gelagzaal was de grote feestzaal. Ook hier lag een vloer van rode Boomse tegels in een zandbed, een oude techniek om een brandwerende laag te realiseren. Verder waren er nog drie slaapkamers, mogelijk waren dit de kamers die aan gasten werden verhuurd en woonde de familie op de gelijkvloerse verdieping.

De originele toegang naar de kelder en de kelderkamer. Tekening Jules Sels, 2021

In de meeste huizen met een opkamer of kelderkamer was de keldertrap afgesloten met een schuin luik, waarop de trap naar de opkamer was gemaakt. De situatie in De Valk was anders. Jammer genoeg zijn we noch bij de familie Sels, noch bij de familie Bungeneers op een foto van die originele toestand gestoten. Maar Jules Sels bezorgde ons bovenstaande technische tekening.

Nieuwe functie voor de Oude Valk: van Welvaart- naar Fortwinkel

Na het overlijden van de laatste herbergierster verkochten de erfgenamen Van Oosterwyck aan Lodewijk Frans en Amelia Wuyts-Goeyvaerts, landbouwers uit Lier. Het adres was toen Dorpplaats 12. Nadat het enige tijd had leeggestaan – we zitten midden in WO II – verhuurden de eigenaars het grote huis in 1943 aan de kroostrijke familie Sels. Na korte tijd beslisten ze de eigendom toch van de hand te doen. Even was er paniek, maar tot hun grote opluchting konden Stan en Jeanne het huis op de openbare verkoop van 6 oktober 1947 kopen voor de som van 158.000 Belgische frank (iets meer dan 3.900 euro).³⁰

Toen Stan en Jeanne Sels in 1950 beslisten om een winkel te beginnen, betekende dat natuurlijk dat er verbouwingen nodig waren. De oude gelagzaal, die aanvankelijk hun woonkamer was geweest, werd winkelruimte, met zowel in de noord- als in de oostgevel een grote winkelpui en met ingang schuin op de hoek. In een moeite door werden ook de drie andere ramen van de gelijkvloerse verdieping aangepakt: de diefijzers moesten wijken en de ramen werden verlaagd en verbreed. De woonkamer verhuisde naar de opkamer, boven de kelders.

De oude danszaal boven had tijdens WO II kort (verplicht) dienst gedaan als slaapzaal voor Duitse soldaten. De grote zaal was een ideaal speelterrein voor de vele kinderen, maar naarmate die groter werden, deelde vader Sels die ruimte op in verschillende kamertjes. Op de hoek met de Vlotstraat kwam in de jaren 1960 een kleine bijbouw voor de fietsenzaak van een van de zonen, Jos Sels.

Luchtfoto uit circa 1965. Je herkent De Oude Valk, die is verbouwd tot winkel De Welvaart, links boven de kerk.
Prentkaart uit privécollectie

Foto boven: de Welvaartwinkel circa 1960. Voor de vitrine staan, van links naar rechts: Edward Sels, Walter Claes, Rita Sels en Delphine Ceulemans. Foto onder: de Fortwinkel circa 1970. Voor de deur een opstelling van de fietsenwinkel van Jos Sels (de man in de grijze stofjas). Naast hem staat Paul Santvliet. De man met de pet is vader Stan Sels. Foto's uit privécollectie

Jeanne Sels-Janssens aan de snijmachine in haar winkel, circa 1965. Foto uit privécollectie

Stan en Jeanne Sels-Janssens op de bank tegen de achtergevel van De Oude Valk – de enige gevel die nooit bepleisterd en beschilderd was. Foto uit privécollectie

De Oude Valk vandaag: apotheek Buphar

Eens alle kinderen het huis uit waren, was de Oude Valk natuurlijk veel te groot voor Stan en Jeanne. Na 31 jaar besloten ze dan ook, weliswaar met heimwee in het hart, het huis te verkopen. Op de openbare verkoop van 16 september 1975 werd het tot zijn grote ontsteltenis toegewezen aan bakker Emiel Verhaegen, die als ‘verdierepikker’ op een profijtje uit was.³¹ Apothekers Jaak en Johanna Bungeneers-Kerremans, die zich in de zomer van 1961 als eerste apothekers in Oelegem vestigden, huurden aanvankelijk het huis Kerkstraat 15 van de familie Smits.³² Intussen hadden ze te horen gekregen dat hun huurcontract op de eerstvolgende datum niet zou verlengd worden.³³ Ze grepen dan ook de kans om het huis uit de hand over te kopen van het echtpaar Emiel Gummarus en Eulalia Maria Verhaegen-Van Paesschen. Dat gebeurde op 16 januari 1976.³⁴

De omvorming tot apotheek en gezinswoning voor een familie met slechts vier kinderen, betekende dat er opnieuw werd verbouwd. De winkel werd heringericht als apotheek, de bijbouw op de hoek als laboratorium en voorraad. Later werd op de hoek een extra inkompartij voor de apotheek toegevoegd.

Het gebouw vandaag (Torenplein 25). Foto januari 2021, Danny Huygens

Ook het interieur van de zaak veranderde grondig. De plankenvloer maakte plaats voor een onderhoudsvriendelijker tegelvloer. Er is geen doorgang meer naar de inkomhal en vaste kasten nemen de muren volledig in. Het eikenhouten meubilair voor de *officina* werd nieuw op maat gemaakt. Maar op de kasten zijn op verschillende plaatsen antieke, gepolychromeerde naamplaatjes bevestigd, afkomstig van een laat-achttiende-eeuwse drogisterij. Telkens twee cherubijntjes houden een ovaal plaatje vast waarop in goudverf de naam van verschillende kruiden, poeders en andere geneeskrachtige elementen staat.

Interieur van de apotheek in het coronajaar 2020, met spatschermen in plexiglas op de toog. Foto Danny Huygens

Detail van een van de antieke naambordjes. Bitumen Judaicum, vandaag beter gekend als asfalt, zal je nu niet meer in de apotheek vinden. In de oudheid werd het onder andere gebruikt om dingen waterdicht te maken of waterbestendig te verlijmen. De oude Egyptenaren gebruikten het bij het mummificeren. Foto Danny Huygens

In de inkomhal zijn de deur naar de opkamer en de tegenoverliggende dubbele deur naar de winkel dichtmetselen. De keldertrap is uitgebroken en vervangen door een minder steile steektrap, parallel met de tussenmuur. De halfgesloten houten spiltrap naar de eerste verdieping werd gesloopt en vervangen door een laat negentiende-eeuwse eikenhouten 'eretrapp'. Die is afkomstig uit een van de afgebroken herenhuizen aan de Koningin Elisabethlei in Antwerpen, net als de interieurafwerking van de huidige woonkamer (de vroegere feestzaal). Het materiaal werd aangekocht via de firma Van der Schraelen, die de sloopwerken aan de Elisabethlei deed.

Op de verdieping werden de tussenschotten uitgebroken en de grote ruimtes opnieuw vrijgemaakt. In de nieuwe woonkamer verving een plankenvloer de Boomse tegels, die gerecupereerd werden als vloer voor de opkamer. De originele, ingekaste steektrap naar de zolder werd gesloopt en vervangen door een metalen spiltrap. De zolder, die door Stan Sels gedeeltelijk als duivenhok was gebruikt, werd ingedeeld in bergruimte, slaapkamers en badkamer.

Jaak en Johanna Bungeneers-Kerremans gingen in 1992 met pensioen. Vandaag is hun jongste dochter Mieke Bungeneers apotheker-zaakvoerder van Buphar bvba.

Apothekers Jaak en Johanna Bungeneers-Kerremans in de apotheek op 18 juli 1992, de laatste werkdag voor hun pensioen. Foto Danny Huygens

BESLUIT

Uit het voorgaande is duidelijk dat het huidige pand, Torenplein 25, omstreeks 1800 is opgetrokken op een terrein waar al zeker van in de zeventiende eeuw een stenen huis stond, met een aantal eveneens in steen opgetrokken bijgebouwen: een schuur, stallingen en een bakhuis.

De aanleg van de Vlotstraat rond het midden van de negentiende eeuw en opdelingen van de eigendom naar aanleiding van overerving en verkoop betekenden dat het complex flink in omvang kromp. Het huidige perceel omvat nog slechts één van de aanvankelijk drie grote gebouwen en ook de gronden raakten verdeeld.

Minstens drie en een halve eeuw lang, tot en met 1942, was hier een herberg gevestigd. Van 1950 tot in 1975 kon je hier terecht in achtereenvolgens een Fort- en een Welvaartwinkel. Sinds 1976 is het een apotheek.

De opeenvolgende functiewijzigingen gingen steeds gepaard met verbouwingen en aanpassingen, in 1895, 1950, 1976 en 1995, zonder evenwel de basisstructuur van het gebouw fundamenteel te veranderen.

BIJLAGE

In 1983 schreef Jules Sels naar aanleiding van het gouden huwelijksjubileum van zijn ouders, Stan en Jeanne Sels-Janssens, een boekje vol herinneringen. Ook de Oude Valk komt uitvoerig aan bod. Het is een bijzondere bron voor de geschiedenis van het gebouw tussen 1943 en 1975. We geven hier de volledige tekst die over het huis gaat.

Het grote witte huis

Jules Sels

De oudste kinderen herinneren zich nog zeer goed de voorplaats of woonkamer met de houten vloer, die we moesten uitkeren met wit zand. Het grote strepen zeildoek in de rechterhoek van de kamer waarachter moeder en vader sliepen. Achter dat doek werden de laatste vijf kinderen geboren. De echt gezellige kachel met de twee grote ovendeksels, waarvoor dikwijls werd geruzied om de voeten op de beste plaats in de oven te kunnen steken. Hoe op winteravonden er bakstenen in werden verwarmd en gewikkeld in een kinderdoek, gebruikt werden om achteraan in bed te leggen om de voeten te verwarmen. Hoe in diezelfde oven appels werden gelegd, dicht tegen de gloeiende pot, die héél lekker konden ruiken en wanneer iemand zijn rug draaide, even vlug zijn appel verdwenen was.

Het kleine kamertje naast de woonkamer waar twee bedden stonden. Het iets grotere achterkeukentje dat dienst deed als bergplaats voor fietsen, met achteraan een grote bergkast. Hier hebben we ons dikwijls verborgen, wanneer we deugenietsreken hadden uitgehaald bij de burens...

De middenplaats met de mooie stenen vloer en de vierkante tafel met de stoelen errond en in de hoek de lange keukenkast die vader zelf had gemaakt, en het gasvuur waarop het eten werd gekookt. De dubbele kelder met zijn gevaarlijke stenen trap, welke verdeeld was in twee gewelven, de eerste en de tweede kelder. De eerste, de grote, waarin onder de oorlog werd geslapen tijdens de vliegende bommen. De tweede, wat kleinere kelder ernaast met vooraan rechts de 'varkensbak', waarin het geslachte varken verdween onder de zoutlagen. Met ernaast de steynen pot met opgelegde bonen. Boven de kelder de grote opkamer waarin vader alles in elkaar knutselde met daarachter een klein kamerke waar de petere sliep.

Hoeveel keer zouden we de halve draaitrap niet op en af gestormd zijn. Met boven drie slaapkamers en de grote zaal welke voor onze tijd nog dienst had gedaan als danszaal.

En achter het huis de grote koer met twee perenbomen en een druivelaar tegen de grote achtermuur. De ingemetselde bank tegen de muur waarop zoveel vrienden hebben neergezeten. De twee wc's die buiten stonden, het eerste en het tweede 'gemak'. Het grote kot achteraan, waar in de schouw hespen werden gerookt en met zijn bakoven waarin tijdens de oorlogsjaren brood werd gebakken. De wasmachine met zijn stompige bewegingen en bovenop de 'wringer' die we om beurten moesten draaien en de grote ijzeren baden waarin de was stond te weken. Het kolenhok en vooraan het pomphuis met daarnaast het varkenshok en een stalletje waar twee geiten stonden, die goede lekkere geitenmelk gaven. En achter dat grote kot de houtstapels of houtmijt waar de ratten huishielden.

Het grote witte huis, waar buiten tegen de straatkant in grote zwarte letters stond geschilderd 'Herberg in de Oude Valk'. Met het trapje op om langs de voordeur binnen te komen, de smalle ramen met tralies die ons aan een gevangenis deden denken.

De ronde hofmuur langs de kant van de Vaartstraat (nu Vlotstraat). En aan de overkant het 'kerkemuurke' rond het kerkhof.

Het grote huis dat in 1950 helemaal werd verbouwd, waardoor het binnen helemaal veranderde. De woonplaats verhuisde naar de grote bovenkamer³⁵ en het kleine bovenkamertje moest dienst doen als bergplaats. Het vroegere bergplaatsje werd keuken.

Hoe vader de grote bovenplaats stelselmatig verbouwde met het steeds groter wordende gezin. Er werden slaapkamers bijgebouwd: als we groter werden konden we toch niet blijven slapen met vier in één bed, twee aan het voeteneind en twee aan het hoofdeind. Hoe we in afwachting dat er een bed bijkwam sliepen op een matras op de grond 'paljas parterre'. De grote zaal werd steeds verder opgedeeld, werd steeds kleiner. Maar het werd er wel plezanter: we konden er nog meer rommelen en verstoppertje spelen!

De grote houten ladder naar de zolder, waarop weer een ladder stond om in vaders duivenhok te geraken dat hij in de nok had ingericht.

Hoe vader buiten de koterij ombouwde, wel met heimwee om de bakoven met de schouw ervoor waarin de hespen werden gerookt, waarvoor we naar de zagerij moesten om zagemeel.

Hoe achteraan de houtstapels verdwenen en plaats moesten maken voor een fietswerkhuis en hoe er een garage bij kwam.

Het werd met heimwee verkocht. Moeder was 62 geworden, vader 65 en begon aan zijn welverdiende rust te denken.

¹ Oud Gemeentearchief Oelegem, schepenregister 628, 1609, fol. 22 v°; idem, 1611, fol. 39r°

² Oud Gemeentearchief Oelegem, Schepenregister 622, 1564, p. 37

³ Oud Gemeentearchief Oelegem, schepenregister 1653, p. 64.

⁴ P. Stijnen, *Caerte figurative van sekere stede met annexe landen genaemt den Hemel, met noch een stuk landt ende huys daerop staende, alle gestaen en gelegen onder den dorpe en heerlijkheijt van Oelegem, competerende aen jouffrouw Isabelle De Concinck, begijntien*. 1746. ARAB, kaarten en plannen in handschrift, nr. 8702.

Het gehucht Den Hemel is de huidige verkaveling De Lindberg (perceel 1); perceel 2 bevond zich aan de huidige Hemelstraat, perceel 3 heet de 'crom acker' en perceel 4 wordt geïdentificeerd als 'het geroijt bos aen den crom acker'. Deze twee terreinen lagen aan de 'weg van Bonecroy', de huidige Bolkerhoeveweg, links en rechts van een beekje. Walter Van der Avert kon deze twee terreinen identificeren met de latere percelen met kadastrummer sectie B 523 en sectie B 441.

⁵ J.J. de Ferraris, *Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het prinsbisdom Luik, 1771-1774*. Kaartblad 89 - Wynegem. Geraadpleegd via www.geopunt.be.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Runtvoorthoeve [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/13973> (Geraadpleegd op 18-12-2020)

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Hoeve Nederhinne [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/13871> (Geraadpleegd op 18-12-2020)

⁸ W. Van der Avert, *De Oelegemse herbergen en brouwerijen deel II*, Jaarboek 1987, p. 34.

⁹ Omwille van de coronamaatregelen was het niet mogelijk de leggers van deze kadasterkaart te consulteren in het rijksarchief. Zodra dit kan, zullen we deze informatie nakijken en de tekst aanpassen en vervolledigen.

¹⁰ De kaarten van het primitief kadaster kan je eenvoudig raadplegen via www.cartesius.be.

¹¹ Omwille van de coronamaatregelen was het niet mogelijk de leggers van deze kadasterkaart te consulteren in het rijksarchief. Zodra dit kan, zullen we deze informatie nakijken en de tekst aanpassen en vervolledigen.

¹² Geraadpleegd via www.geopunt.be.

¹³ Philip-Christian Popp, Atlas op basis van kadastrale documenten, 1941-1979. Geraadpleegd via www.geopunt.be.

In de negentiende eeuw hebben verschillende privé personen zich aan de uitgave van kadastrale plannen gewaagd, maar alleen Popp heeft een werk nagelaten dat het lokale niveau overstijgt. In januari 1841 ontving de voormalige kadasterambtenaar uit Brugge toestemming van de minister van Financiën voor de uitgave van zijn Atlas. Deze beslissing betekende de start van een onderneming die tot een imposant levenswerk zou uitgroeien dat bijna veertig jaar zou duren: de publicatie van de perceelsplannen en de vastgoedregisters van het grootste deel van het koninkrijk België.

¹⁴ Depot de la Guerre et de Topographie / Krijgs- en Topografisch Depot (1860-1873), Schaal 1/20.000, in kleur. Geraadpleegd via www.arcgis.com.

Al vanaf 1831 bestaat er onder het Commissariaat-generaal van Oorlog (van het Voorlopig Bewind) een divisie met naam Dépôt de la Guerre et de la Topographie (Krijgs- en Topografisch Depot, KTD). Deze krijgt de opdracht om de officiële topografische kaart van het Belgisch koninkrijk te maken. Deze kaarten zijn de eerste officiële topografische kaarten van het nieuwe koninkrijk België.

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Onderwijzerswoning [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/13986> (Geraadpleegd op 20-12-2020)

¹⁶ Voor het jaarboek 1986 over de Oelegemse herbergen en brouwerijen plus de Walter Van der Avert de Oelegemse schepenregisters na op zoek naar de eigenaarsgeschiedenis. Walter Van der Avert, *De Oelegemse herbergen en brouwerijen* deel I, jaarboek 1986, p. 16-18.

¹⁷ Kris Van den Berg, die genealogisch onderzoek doet naar voorouders met de naam Van Winkel, bezorgde ons deze informatie. Hij vond de informatie in het OGA Oelegem 90/06, schepenakte van 1 januari 1769. In een notariële akte van 3 januari 1761 over de verkoop van brouwerij Den Bol wordt Jan Van Winkel ook als hebergier genoemd.

¹⁸ In het jaarboek 1986 verwijst Walter Van der Avert hiervoor naar een mondelinge mededeling van Albert Spruyt uit Wynegem, die ook de Oelegemse schepenregisters nakeek. Zelf vond hij één referentie, uit 1771, dat dat inderdaad gebeurde, bij uitbater Jan Covents: zowel grondbelasting, 20ste penning, belasting op hoefden hoornvee, ... Oud Gemeentearchief Oelegem, Schepenregister 57, 1771, p. 167.

¹⁹ De volledige transcriptie van dit PV is te lezen in Eric De Vos, *Oelegem in het verenigd koninkrijk der Nederlanden 1814-1830 deel 2* (Jaarboek 1990), p. 67.

²⁰ RATINCKX, H., *Adresboek van de stad en de provincie Antwerpen*. In 1838 startte Henri Ratinckx met de publicatie van *Le double guide commercial, ou livre d'adresses de la ville d'Anvers*. Het is een 'dubbele gids' omdat de naam van elke handelaar uit de stad Antwerpen er twee keer in voorkomt: eerst in een alfabetische lijst, vervolgens gesorteerd naar beroepsgroep. Een klant die wist wie hij moest hebben, kon meteen de juiste naam vinden in de eerste lijst; wie op zoek was naar een advocaat, horlogemaker, scheepsmakelaar, boekbinder, lintenverkoper, poelier, ... kon in de tweede tabel terecht. Het was een groot succes en na verloop van tijd werden ook de randgemeenten van Antwerpen opgenomen. Vanaf 1892 werd het adresboek min of meer tweetalig en stond het bekend als het Adresboek van de stad en de provincie Antwerpen. Het is digitaal raadpleegbaar via <https://www.consciencebibliotheek.be/nl/pagina/adresboeken-van-ratinckx-online>

²¹ Rijksarchief Antwerpen, Burgerlijke stand Oelegem, geboorteakten 1859, akte 31; Huwelijksakten 1880, akte 9. Wat de halfbroer betreft: haar moeder was weduwe van Jozef De Voght toen ze met Carolus Van Mechelen trouwde.

²² Rijksarchief Antwerpen, Burgerlijke stand Oelegem, Overlijdens 1892, akte 13

²³ Archief van het kadaster, legger 1895

²⁴ De Kristene Vlaamsche Volkspartij (KVV), van 1925 tot 1929 de Katholiek-Christelijke Volkspartij voor Vlaanderen (KCVV) genaamd, was een Belgische Vlaams-nationalistische politieke partij. In 1929 werd de partij omgevormd tot de Kristene Vlaamsche Volkspartij (KVV). Omstreeks deze periode radicaliseerde het gedachtegoed van de partij. Eind 1933 werd de partij ontbonden, leden werden aangespoord aan te sluiten bij het Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen (Verdinaso) of de Jong Nederlandsche Gemeenschap (JNG). Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Kristene_Vlaamsche_Volkspartij

²⁵ *Het Volksrecht*, jaargang 1 (1896), nr. 43, p. 1. Zie Walter van der Avert in jaarboek 1986 p. 43-44 voor een transcriptie van dat artikel.

²⁶ In RATINCKX, H., *Adresboek van de stad en de provincie Antwerpen* staat bakker Emiel Verhaegen vanaf 1934 in de lijst van bakkers in Oelegem opgenomen.

²⁷ De eerste druk verscheen in 1937. Citaten in deze tekst zijn overgenomen uit de herdruk verschenen in J. SIMONS, *Verzamelde werken*. Deel III, Turnhout, 1963, p. 309-312.

²⁸ Dat de foto van na 1922 dateert, kunnen we afleiden uit het feit dat café Terminus (nu Kerkstraat 17) al zijn huidige gevel heeft, een verbouwing die door Modest Anthoni is uitgevoerd in 1922.

²⁹ Zie bijlage

³⁰ Akte verleden voor notaris De Belser uit Broechem.

³¹ Een 'verdierepikker' is iemand die in opdracht (soms van de verkoper, soms van de notaris) op openbare verkopen biedt zonder de intentie te kopen. Hij verhoogt zo de prijs, die dus *ver-diert*, duurder wordt. Hij strijkt dan later een percentage op van de meerprijs waar hij voor gezorgd heeft.

³² Meer informatie vind je in het postuum verschenen interview met 'madam van den apotheker', in het contactblad van De Brakken 2019-03.

³³ De familie Smits plande het huis te verkopen aan het OCMW. Het zou tot 1999 dienst doen als opvanghuis voor Vietnamese bootvluchtelingen, de familie Nguyen (vader Nguyen Tran Qui, moeder en zeven kinderen). Dit was een gevolg van de vluchtelingen crisis na het einde van de Vietnamoorlog (1955-1975). Noord- en Zuid-Vietnam werden herenigd tot de Socialistische Volksrepubliek Vietnam. Zuid-Vietnam was al die tijd onder de Westerse invloedssfeer gebleven, gesteund door de Verenigde Staten. Er volgden dus repercussies na de eenmaking: honderdduizenden Zuid-Vietnamezen werden opgepakt en naar 'heropvoedingskampen' gestuurd. Velen vluchtten naar het buitenland met bootjes, waar ze als asielzoekers terechtkwamen. De toestroom was zo groot dat de Verenigde Naties besloten een hulpprogramma op te zetten. In totaal zouden zo'n 1,6 miljoen mensen vluchten; er wordt verondersteld dat er ruim 200.000 onderweg stierven, meestal door verdrinking al hun boot(je) kapzeisde. Verschillende landen, waaronder België, engageerden zich om een bepaald aantal van deze bootvluchtelingen op te vangen en te huisvesten. Daarvoor rekende men er op dat elke gemeente inspanningen zou doen.

³⁴ Beide aktes werden verleden voor notaris René Van Kerkhoven uit Broechem, de opvolger van notaris De Belser.

³⁵ Hiermee wordt de 'opkamer' bedoeld, de kamer boven de halfondergrondse kelders.